

PORADA (139) *sb f*

o oraz *drugie a jasne*; -rad- (117), -rād- (5); -rād- *SkarJedn*; -rad- : -rād- *BielKron* (32:2), *Mącz* (5:1), *StryjKron* (14:1).

sg *N* porada (1). ◇ *G* porady (70). ◇ *D* poradzie (3). ◇ *A* poradę (21). ◇ *I* poradą (34). ◇ *L* poradzie (3). ◇ *pl G* porząd (2). ◇ *A* porady (4). ◇ *L* poradach (1).

Sł stp brak, Cn notuje, Linde także XVII – XVIII w.

1. *Rada, udzielenie wskazówek; consilium Modrz, Cn; consultatio Cn* (115) : *BielKom* G5; *GroicPorz* e2v; S których [książek] zaprawdę ná wízelki čás służące zdrowe á pożyteczne Oiczyźnie porady przepowiadał. *KwiatKsiąż* G3v; *Mącz* 63d, 94b; á látho czterdzieńne y dziewiąte/ [...] czyni człowieka dołkonálego wieku: [...] y dla tegoż też ludzie tákowego wieku/ ná poradę máią być y bywáią obieráni. *LeovPrzep* Iv, A3, B4v; *GórnDworz* R8v; A wízákże celnieyíże y włáfnieyíże Duchá S. Íkutki Prorok wylicza: Íáko/ Duchá mądrości y rozumu/ Duchá porady y mocy [Vulg Is 11/2] *KuczbKat* 70 [idem] *BiałKat* 201; *BudBib Prov* 20/18; [o Janie i Mikołaju Wilczkach] Wierz mi tu nie połáiefz zá to ręczę tobie/ Bo do czego potrzebá małz gotowe łobie/ Do porady do dworftwá tákże y do boiu *PaprpPan* I2v; *ModrzBaz* 26; [cnoty św. Ruperta:] miał wężową mądrość: w poradzie ołtroźni [!]/ władzie ípráwiedliwi [!]/ w modlitwie wítáwicźny/ y Duchá świętego pełny *SkarŻyw* 230; *StryjKron* A6, 265; o których [hetmanach] iednák wielka rzecz ták rozumieć/ że łá tácy/ którzy y poradą was rządzić/ y dzielnością brónić/ y ítátecznością zachować w cále mogą. *OrzJan* 66, 101; Dziękuieć zá poradę/ mam to w dobréy pieczy *WyprPl* B2v; *LatHar* 327; *CiekPotr* 86; [ktoremu [Prokopowi] Káltellan ocyec [!] dzyewki vmárłey rzekł/ o ínu Prokopie wezmi pońilenie á odrzuć tę zálość y ímutek wízticímy ímiertelni/ iefli będyełz žádał íioftri iey oblubienice nátychmiał to vprońifz/ on ták pońyżony gdy dáł poradzye przyzwolenia [tj. przyjął radę]. Z bożego przepuńczeniá zaráżon íeft wrzodem nieuzdrowliwym *JanKoszŻyw* E6; Quaeło quid íft huc confilij est. Prońę co to zá poradá. *TerentMatKęť* Q3, B3v, Q4].

porada komu (2): Bo áczkolwiek W.P.M. z ítróny lat íwych od Woien wolen íeft/ wízákże od porady ínym młódfzym/ którzy W.M. téż náśłádownáć chcą: nieíeft W.P.M. wolen *SienLekAndr* a2v. *Cf* »ku poradzie być«.

porada o czym (1): [w *Statucie nowej edycji*] o káždéy rzeczy może wnet káždy poradę/ tytuł/ ítátut/ y wierńz náwet ználeść łobie *SarnStat* *4.

porada w czym (2): Líftownych Dowodow od Princypálá mego mnie podánych/ y porady y rozmow w ípráwie mnie zwierzoney/ żádnemu nieobiáwíę *GroicPorz* e3v; *WujJud* 118.

porada czyja [w tym: *G sb i pron* (55), *ai poss* (9), *pron poss* (4)] (68): *BierEz* Q4v; Rád cie łyżę męžu vrodliwy/ Iedno nie badź [!] w przykłádzie szkodliwy Y chcę przełtác ná twoiey poradzye Iefli námá nie poydzye ku wádzye. *BielKom* E6v; *BielKron* 200, [332²]v; *BiałKat* 378v; pońli Syná íwego Włodimirzá z woyskiem przeciw Íaropołkowi/ ktorego íą vprzedziwízy/ bez ítaczániá bitwy zwalczę/ á moią chytrą poradą ońzukam *StryjKron* 190, 437; NÍgdy to nie będye dopuńczono/ áby Król íwych Pánów Rádných porady miał zániedbawáć *SarnStat* 38; A przetóz o ízkody y rány *ad forum competens* zońtáwia łobie *forum*. Trzebá y tu Íuríftów do tego porady. *SarnStat* 530, 38; [Huius

confilio fretus fum. W tego porádie nádzieią mam. *TerentMatKęť Bv*]. Cf »porady (u)słuchać«, *Wyrażenia przyimkowe*.

W *połączeniach szeregowych* (3): *GliczKsiąż* N5v; *BielKron* 200; dla tych/ ktorzy fumnienie máiąc zwiázáne grzechem/ [...] niemogá łobie rádźić łámi/ [...] tákowym wżyftkim potrzebá iest ofobliwey z páłterzem rozmowy y łpowiedźi/ áby iemu wżyftko fumnienie łwoie otworzył/ á lekárftwá/ porády y poćiechy z łłowá Bożego gruntownie dołtápic mogł. *WujJudConf* 84.

W *charakterystycznych połączeniach*: *porada chytra* (2), *dobra* (2), *godna*, *mądra*, *niepospolita*, *obłudna*, *pożyteczna*, *uczciwa*, *zdrowa* (3); *porady dostápic*, *zaniedbywáć*; *do porady gotowy*; *od porady wolen*; *podáć ku poradzie*; *poradę chwalić*, *objáwić*, *przepowiadać*, *uznáć*; *za poradę dziękowáć*; *obierany na poradę*; *poradą dostać*, *dostápic*, *oszukać*, *być ratowany*, *rzádzić (rzádzony)* (2), *uprzedzác*, *zgináć*; *na poradzie przestáć*; *w poradzie mieć nadzieję*.

[*Przysłowie bibl.*: Mądrość/ mowi písmo/ w porádie miełzka. *SkarKaz* 137 (*Linde błędnie* 37).]

Zwroty: »poradę brać, wziáć [od kogo]« (1:1): w rzeczách thrudnych od łędziow poradę bierz *FalZioł* V 52; *SkarŻyw* 290.

»[komu] ku poradzie być« (1): A iáko iest łromieźliwy/ Y mułić być łpráwiedliwy. A przetoż łie z nim poznaymy/ Y przy nim záwždy miełzkaymy. A bowiem w kóždey przygodzie/ Może nam być ku poradzie. *BierEz* P3.

»prosić o poradę« (1): do wmMMPana to d onofzę [!] proszác wm MMPana o pomoc y oporadę azebys wm MMP. swiadkiem raczyłbydz niewinnosci moiey *ActReg* 14.

»przyść o poradę, na poradę« (1:1): FAKtion krol Lenezum miáłtá Troiáńłkiego/ Mogłby przyść ná poradę tu do Trzebińłkiego *PapřPan* Ev, S3.

»porady szukać« (2): *GroicPorz* C2v; Tego czáfu Kłiążę Kliwenłkie áłbo Geldryey przyiecháło do Celárza proszác/ áby mu wroćił niektore miáłtá pobráne/ ále niemogł nie otrzymáć/ vćiekl łie do krolá Fráncułłkiego porády łzukáiąc *BielKron* 218.

»[do kogo] o poradę się uciekáć« (1): A iednák łie dźiwowáć niepotrzeba/ że náłzy Prełáci ták Rzymłkiemu Kołłciołowi deferuią: gdyż y wy [= *konfesyjoniłci*] bez Genewłłkiego áłbo Witęberłłkiego być niemożęćie/ y do nich łie w niezgodách wáłżych o poradę y o rozłádek vćiekáćie *WujJud* 118.

»porady (u)słuchać« [*w tym: czyjej* (1)] [*szyk zmienny*] (2): *ForCnR* E2v; Vłucháli [*wyznawcy Baala*] porády [*Helijasz*]/ y bárziewy wołáli/ Nożmi y też brzytwámi/ do krwi łie rzezáli. *HistHel* Cv.

»(z)naleźć poradę« [*szyk zmienny*] (3): ANáchárlis ácz rodem był s pogáńłłkich kráioiw/ Ale cnoty był pełen y cnych obyczáioiw/ [...] Wierzę że náłz duchniczek wyłzedł z iego łzkoły/ Bo naydzyełz w iego głowie poradę vćięciwą *PapřPan* G2, X2; *SarnStat* *4.

Szeregi: »porada i lekarstwo« (1): iednemu łię towarzýłzowi zwierzył [*łw. Hugon*] ciężkołci oney łwoiey: ktory mu rádźił/ widzác iego wielką trołkę/ áby łię łtym Papiężowi Grzegorzowi na ten czás Siodmemu otworzył: y od niego iáko od Chryłtułowego namiestniká/ poradę y lekárftwo wziął. *SkarŻyw* 290.

»porada i napominanie« (1): gdy łye Káplánowi łpowiádamy/ nie tylko tám poradá iego y pobożnym nápominániem bywamy ráutowáni: ále też z rozgrzészienia/ [...] iego prołbą y modlitwą v Páná Bogá bywamy przyiemni y zálćeni. *BiałKat* 378v.

»pomoc, (i) porada« [szyk 2:1] (3): Bo możeć człowiek poważny siłą dobrego y bez trudności y łobie y ludziom czynić Iednym poradą/ drugim też pomocami iákiemi *RejZwierz* 164v; *ActReg* 14. Cf »z pomocą i poradą«.

»porada i przykład« (1): Záczymby y nieśmiertelność duŕze prawie zágásłá/ ieflibyłmy áni przefzłych rzeczy wpámieći rozmyłłáli/ áni przyfzłych zdrową poradą/ y od ftárŕzych wziętym przykładem vprzedzáli. *StryjKron* A.

»porada i rozsádek« (1): *WujJud* 118 cf »o poradę się uciekać«.

Wyrażenia przyimkowe: »bez, krom porady« (2:1):

~ *bez porady czyjej* (2): Litewŕcy Pánowie przećiw vgodzie/ y łpolnym zapisom wyftápilli/ poniewáz bez porády Koronnych Stanow Polłkich Wielkiego Xiędzá wybráli *StryjKron* 667. Cf *Wyrażenie*.

Wyrażenie: »bez Pańskieŕ [= boskieŕ] porady« (1): Nie bez Páńskieŕ porády wáŕszá wola byłá/ Wiárá Rzymłkieŕ łtolice was dwoie złáczyłá. *SapEpit* B4v.

Szereg: »krom rozmysłu i porady« (1): Nihil non ex composito fecimus, Nicełmy nie czynili krom rozmysłu y porády. *Mqcz* 310b. ~

»wedle (a. według) porady [czyjej]« (2): EWilmerodach fyn Nábchodnozorow [!]/ ktory krolował po oycu/ wáżył krolá Zydowłkiego Iekoniałzá/ [...] bowiem fie był dobrowolnie poddał/ według porády Ieremiałzá Proroká *BielKron* 91v; *SarnStat* 134.

»z porady« [w tym: czyjej (33)] (34): *LibMal* 1546/122; *KrowObr* 156v; A gdy fie bárzo wiele łwiętokraydzthwá łthawáło w kościele przez Liŕymáchułá/ z porády Menelaufowey/ y gdy fie to rozłlawiło/ zebrał fie przećiwko Liŕymáchowi łopolity gmin *Leop 2.Mach* 4/39; s porády łony łwey chwałę báłwánom czynił *BielKron* [85²]v; z iego [papieźa Klimunta czwartego] rołkazánia álbo porády łcięto Cefárlkiego łyná Konrádowego *BielKron* 184; Krol tedy Fránculki łtey przyczyny y z innych/ y łnadź z porády Pápiełkieŕ/ vmyłłił z woŕfkiem wielkim ćiągnáć [!] do Infubryey *BielKron* 215, 71, [84²]v, 109, 109v, 194 (20); Bo s porády łwych pánow/ walczył przećiw niemu *HistHel* D; *SkarJedn* 268; zporády towarzyłzow łwiętego Bonifacyułzá/ modlitwę zá nie czynili áby kłobie przyłzli/ á w Chryłtułá wwierzyli. *SkarŻyw* 576; *StryjKron* 562; Infłigátor z porády Márlzáłká, Kánclérzá, y Podłkárbięgo poczynáć ma. *SarnStat* 143.

~ *W łółáczeniu szeregowym* (1): Dofýć vczynienie tedy zowiemy: [...] kiedy my też z náłzey łtrony z porády álbo z rołkazánia Kápláńskiego/ álbo z łwey dobreŕ woli/ vbłagamy gniew Boży przez Modlitwy/ Połty/ Iáłmuźny *WujJud* 92v.

Wyrażenia: »z porády bożej« (2): błuźnierce [!] imienia Božego/ ktory zgniewu łwarzáć fie z drugim przećiw Pánu Bogu mowił/ vkámionowáć: y tego ktory wdzień łwięty drwá zbieráć łmiał/ tákáŕz łmierćá łkáráć zporády Božey rołkazał. *SkarŻyw* 483, 501.

»z jeden drugiego porady« (1):[w miastach] Práwá záchowánie pilnieŕŕze/ z ieden drugiego porády. *BielKron* 334v.

Szeregi: »z namowy i porady« (1):WWłádziłlaw [!] Monárchá trzeći/ po łmierći Bolełłwá ná oycowłki łtolec wybran w Krákwie na łeymie łopolitym/ ktory z namowy y porády łwey łony Kriłtyny Rzecz łopolithá złe dzierzáł. *BielKron* 354.

»z nawodu a porady« (1): Aczkolwiek Grekowie nierówno mniejszy poczet mieli ludzi przeciw im [Persom]/ wżákże z nawodu á porády Themistokleá krolá ich/ vmienili bronić fie im *BielKron* 117.

»z porady a rozmowy« (1): Wrocił fie do Romuáldá Hrábiá on/ y z porády á rozmowy iego/ ízedł y wżytko co miał rozdał *SkarŻyw* 572.

»z porady i wolej« (1): Y ták vczyńił Moyżefz: poftáwił po łobie tego potomká/ zdáiąc mu poślufzeństwo ludu wżytkiego/ á żeby telz on íam kápłanowi poślufzen był. czyniác ták íáko go z porády y woley Bożey nauczy. *SkarŻyw* 501. ~

»na poradę [czyjå]« (1): Także Siachmet gdy do Litwy po wyprawę służebynych przijechał, tedy na poradę Carza Przekopłkiego zalię był poiman y poślan na Kowno *MiechGlab* 32.

»przez poradę [czyjå]« (2): Krol Polłki Krzywofz wtárgnáł do Czech z Kfiáżęciem Czełkim Sobiefláwem/ y nábrał wiele plonow/ ále v rzeki Trutnowa (przez poradę Zdzietrzychowę) vderzyli ná nie Czechowie/ plony im odięli *BielKron* 325, 380.

»z poradą [czyjå]« (8): z ych poradą bíz to wżitko sprawowal niefolgvyacz any pomagayacz na obie stronie *LibLeg* 11/21v; *GroicPorz* a3v; *BielKron* 318v; VRzędy Káncelláriiéy/ Król nápotym ma rozdávác ná Séymie Wálnym z poradą Rádných Pánów. *SarnStat* 318 [*idem*] 318; [*SqdParysa* D2]. ~ *W charakterystycznych połączeniach: z poradą dobrå, niepłochå, stateczną.*

Wyrażenie: »z poradą bożå« (1): Dowiedzyał fie Saul/ obległ w mieście Dawidá/ ále s poradą Bożå wyfzedł z miáłtá z ludem fwym w cáłości. *BielKron* 66v.

Szeregi: »z pomocą i poradą, [z poradą a pomocą]« (1): Ráyce przyfyęgiå [...] ítrzedz potćiwofći/ pomnożenia pożytkow/ y práwá Mieyłkiego/ ták íákoby nalepiey ználi á mogli/ s pomocą y poradą ítárfzych *GroicPorz* b4v; [iákos my chnet spoczátku/ s ynemi Reformowanemi kościołi Chrzescianłkami/ ktore fie ku wiłnaniu Augsburłkiemu przifnawaiå/ w vczeniu y wiary wiłnaniu porownali/ y sporadå a pomocą ich Chrzescianłkå/ kościoły náłfe Reformowali *UstKościoł* a3].

»z wolå i z poradå« (1): Composito factum est quomodo hanc amans habere posset sine dote, Vmýślnie fie tak [!]/ ítåło áłbo s wolå y s poradå yego. *Måcz* 310b. ~

»za poradå [czyjå]« (10): *LibMal* 1544/89v, 1547/125v; Iakob zá poradå máthczynå/ przechwyćił Błogofławieńłthwo brathu Ezau *Leop Gen* 27 arg; Ná to ía teraz/ [...] żadney odpowiedzi niechcę dáć/ áz zá poradå oycá íwego Zygmunta Krolá Polłkiego *BielKron* 311; á ták y Kieifut ítárułzek zá poradå Witołtowå/ y zá przyrzeczeniem dla bełpieczności zdrowia Skirgáyłowym/ przyiåchał do woyłká Íágełowego *StryjKron* 466, 355, 370, 552, 692, 712.

Przen (1) : *A vitalia membra* (iáko íest ferce, głowå) winné duchem, poradå, y mocå pośiłkowác oné odległé członki: iáko íå ręce, nogi etć. *SarnStat* 131; [Wnidzieli mądrość w ferce. twoie/ á vmieiętność ípodobáli fie duży twoiey: poradå ítrzedz cię będzie/ á opátrznóć záchowa ciebie *Leop* 1575 *Prov* 2/10 (*Linde*)].

a. med. *Wskazówka lekarska dotycząca postępowania w czasie choroby* [czyjå] (1) :

Wyrażenie: »porada lekarska« (1): Snadzby fie wiele zaczných ludzi á rzeczy pośpolitey potrzebnych wyleczyło. Ale íze porady lekarzkiey nie maiå: mużå przed czáfem zchodzić z tego fwiata. *FalZioł* +2.

2. Narada, naradzenie się, wspólne uzgodnienie czegoś; consilium, consultatio *JanStat, Cn* (13) : *SarnUzn* C6v; íeiliby która ítronå potrzebowåłá ná ítronę odyść od íådu/ może fie ná ítronę odwięść

od łądu z przyaścioły fwęmi y z Prokuracy ną poradę *SarnStat* 159; Tedy ielliby która łtroną od łądu żądála/ może od łądu ną łtronę z fwęmi Adwokatami (ábo obrońcami/ ábo przyaścioły fwęmi) dla porady odstępic. *SarnStat* 546, 159 [2 r.], 546 [2 r.].

porada o co (1): Convocare consilium, Połtánowić confilium czás ku ziazdu dla porady o połpolite dobro połtánowić. *Mącz* 504d.

porada z kim o czym (1): ná którym [*sejmie*] napród po łczęśliwéy Koronáciiéy fwęy/ téfmy z poddánemi náłżemi mieli porady o Státucíech przez Nas/ zá łpólnym zwoleniem vczynionych *SarnStat* 931.

W charakterystycznych połączeniach: porada o pospolite dobro; porada z poddanymi; porada o statucie; porada długa; dla porady odstępic (ustępic na stronę) (2); od porady wrocic się (2); poradę postanowić; odeszcie na poradę, odwieść się.

Szeregi: »namowa i porada« (1): Krol Litewłki vsłyszawłzy sławę tey nawy/ bárdzo łię záfrálował/ y włzyłtká Litwá z nim/ á potym po długich namowach y porádach/ ktore tráctowáli około zepłównia tey Nawy/ posłał mężá zacnego y walecznego Surminá/ ze łtem wićin y łodzi *StryjKron* 315.

»porada abo rozmowa« [*szyk 1:1*] (2): Izbi tez łtrona gdzieby tego władzie żádala miała miełfcze na łtronę łładu tamze łprziiaczioly fwęmi na rozmowę abo na poradę odstápicz *ComCrac* 22, 22 marg.

Wyrażenie przyimkowe: »za poradą« (1): ktoby tego dekretu nieprzyimował/ zá krotką poradą będzie karan łłuffną winą *BielKron* 208v.

3. Umiejętność dawania rad, mądrość (6) : Consultissimus iuris, Wielmi ćwiczony w práwie. Niepołpolitey porady. *Mącz* 63d; Był wielki człek wonnością cnot włzyłtkich ozdobyony/ mądrością/ miłością/ vbołstwem/ ludzkością/ poradą *SkarŻyw* 546; Włeczney porady Boże nápełniony/ Ty łam łwoy rządziłz rozum nieścigniony *KmitaPsal* A2.

Wyrażenie: »dobra porada« (2): Pierłi ciałne á nieiako podniefione, vkazuią człowieka subtilnego ducha, rozumu wyłokiego/ prawdziwego y dobrej porady *GlabGad* P4; *KwiatKsiąż* O4.

Szeregi: »fortel i porada« (1): To jest zasię Ulisses w rozum nieprzebrany, Co sie rodził w Itace, acz nieprawie płodnej, Ale fortelow pełen i porady godnej. *KochMon* 26.

»nauka a porada« (1): Abowiem żadną miarą niemogą być ryczerłtwa vmyłly łtałe/ gdy v hetmana żadney dobrej nauki á porady niemáłz. *KwiatKsiąż* O4.

4. Zamiar, plan; zastanowienie się (5) :

[*porada czego: GilPos* 8 cf *W przen.*]

porada czyja [*w tym: G sb* (1), *ai* (1)] (2): y iáko then porządek od łtworzenia łwiátá áż dotychmiałt/ dżiwną y táiemną Bogá włzechmogącego poradą/ trwa: tákżec tez niema żaden wátpić/ żeby go do łkończenia tego łchodżącego łwiátá/ niemiał w mocy łwoiey Pan Bog záchowác. *LeovPrzep* F3; *StryjKron* 175.

Szereg: »umysł [= *zamysł*] i porada, [*porada i umysł*]« (1): Ale łzczęłcie y fortuná máiac wielką moc w łkutku woyny/ częłto z ledá máłuczłkich przyczyn vmyłly y porady ludzłke (kieruiąc ich ku łepłżemu álbo gorłżemu łkutłkowi) ináčzey y opák obraca y odmienia. *StryjKron* 175; [*HistTroj* B8v].

Wyrażenie przyimkowe: »z poradą« (3): [*Machomet mówił do swego rycerstwa*] łporadą łtáteczną nie płochą zbroię náłię bierzćie przepłecznie/ przeciw leniwym á opıłym Krzełćíanom *BielKron* 255.

~ *Przysłowie*: Co kolwiek tżyniż/ wlfyftko tżyn fporadą/ á potym tego niebędzież żałował.
*March*³ X.

Szereg: »z rozmyślenim i z dobrą poradą« (1): ODpowiedna ftroná ma pilnie báciić/ áby fwey niewinności y fprawiedliwości mądrze/ z dobrym rozmyślenim/ y z dobrą poradą broniał *GroicPorz* v3v. ~

[*W przen*: A thák nie fadźcie nic przed czáfem áże przydzie Pan/ kthory ofwieci fkrytości ciemnic/ y iáwne vcźyni porády ferc [*et manifestabit consilia cordium Vulg 1.Cor 4/5*]/ á w ten czas będzie pochwałá káżdemu od Bogá. *GilPos* 8.]

Synonimy: 1. rada; 2. dysputacja, namowa, naradzenie, rozważenie.

Cf **PORADNOŚĆ, PORADZENIE**

MN